بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/224
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: މުޙައްމަދު އަސްލަމް / ރޯޒްވިލާ، ސ. ހިތަދޫ
- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް: ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޤަރުޟު ހިލޭ ކޯރު

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ނިންމި ތާރީޚު: 21 ރަޖަބު 1443 / 22 ފެބުރުއަރީ 2022

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

03 ޝަޢުބާން 1440

08 އޭޕްރީލް 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 2509/Cv-C/2017
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ރަހުނު ހިމެނޭ ލޯނު
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 18 ސެޕްޓެންބަރު 2017
- ނިމުނު ތާރީޚު: 23 މޭ 2018

މަދަނީ – ރަހުނު ހިމެނޭ ލޯނު – ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 ([illegible] ޤާނޫނު)ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރު – ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 ([illegible] ޤާނޫނު)ގެ 6 ވަނަ މާއްދާ

- ވަޙީދާ މުޙައްމަދު ފައިސާލުގެ ދަށުން: (މި ދައުވާގައި ވަޙީދާ ޝަރީޢަތް ހުށަހެޅި ޖަވާބުދާރީ އަދި ވަޙީދާ މުޙައްމަދު ނިސްބަތް ހޯދުމުގެ ދަށުގައި)

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު:

1. މި މައްސަލައަކީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކޮށް ކުރުމަށް ސ. ހުޅުދޫ، ޗާނދަނީ، މުޙައްމަދު އަސްލަމް[1]ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ހެދި ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ދައުވާލިބޭ ފަރާތަކީ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕަބްލިކް ލިމިޓެޑް (މިގޮތުން "ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ދައުވާލިބޭ ފަރާތް" ކަމަށް ބުނެވިފައި) އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް:

2. ސ. ހުޅުދޫ / ޗާނދަނީ، މުޙައްމަދު އަސްލަމް އާއި، ޏ. ފުވައްމުލައް / ނޫރާނީގެ، އަޙްމަދު މުޙައްމަދު ދަރަނިވެރިވެގެން ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އާއި ވިއު ޕްރޮޕަޓީސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި ދެމެދު ވެފައިވާ ނަންބަރު BML/LSU/MMBR-0081/2014/4223 (24 ނޮވެންބަރު 2014) ސެކިއުރިޓީ އެގްރީމަންޓް ޓެމްޕްލޭޓް ގެ ސެކިއުރިޓީ ޝަރުޠުތަކާއި އެއްގޮތްވާގޮތުން ވިއު ޕްރޮޕަޓީސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް -/8,756,500ރ (އަށްމިލިއަން ހަތްސަތޭކަ ފަންސާސް ހަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ)ގެ ޚިދުމަތް ދޫކުރެވިފައިވެއެވެ. އަދި ބުނެވިދިޔަ ލޯނަށް ގެރެންޓީ ދީފައިވަނީ ސ. ހުޅުދޫ "ޗާނދަނީ"[2] އެވެ ކިޔާ ގޯތި ރަހުނުކޮށްގެންނެވެ.

3. ނަމަވެސް އެގްރީމަންޓުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ލޯނުގެ ފައިސާ ނުދައްކާތީވެ، 05 އޮކްޓޫބަރު 2018ގެ ނިޔަލަށް -/11,705,514/71ރ (އެގާރަމިލިއަން ހަތްސަތޭކަ ފަސްހާސް ފަސްސަތޭކަ ސާދަ ރުފިޔާ ހަތްދިހަ އެއް ލާރި)

---

[1] ދިވެހި އައިޑެންޓިޓީ ކާޑު ނަންބަރު A073209

[2] ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު 2003/25

ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އަށް ވިއު ބިލްޑަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި، މި ލޯނަށް [illegible] [illegible] ފަރާތްތަކުގެ ހައިސިއްޔަތުން މުޙައްމަދު އަސްލަމާއި، އަޙްމަދު މުޙައްމަދު [illegible].

4. އެހެންކަމުން، ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ވިއު ބިލްޑަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދޫކުރި ލޯނާއި ގުޅިގެން މުޙައްމަދު އަސްލަމާއި، އަޙްމަދު މުޙައްމަދާއި [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible]، ލޯނުގެ ފައިސާ އިންޓަރެސްޓާއި ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ އެކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ދަޢުވާކުރެއްވިއެވެ. އަދި މިފަދައިން ފައިސާ [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" / ސ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގައި [illegible].

ސިވިލް ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް:

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ، އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

" [illegible]، ސ. [illegible] / [illegible]، މުޙައްމަދު އަސްލަމް އާއި ރ. [illegible] / [illegible]، އަޙްމަދު މުޙައްމަދު [illegible] ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް [illegible] [illegible] ވިއު ބިލްޑަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި، [illegible] [illegible] ނަންބަރު BML/LSU/MMBR-0081/2014/4223 (24 [illegible] 2014) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އެސެސްމަންޓް ސިޓީގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] ޖުމުލަ -/8,756,500ރ (އަށްމިލިއަން ހަތްލައްކަ ފަންސާސް ހަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ)ގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ލޯނުގެ [illegible] [illegible] ފައިސާ ދައްކައިފައިނުވުމުގެ ސަބަބުން 05 އޮގަސްޓް 2018ގެ ނިޔަލަށް -/11,705,514/71ރ (އެގާރަމިލިއަން ހަތްލައްކަ ފަސްހާސް ފަސްސަތޭކަ ސާދަ ރުފިޔާ / ހަތްދިހަ އެއްލާރި) [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] ސ. [illegible] "[illegible]" (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: 2003/25) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible] ސަބަބުން، [illegible]، [illegible]

މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] 23 ޖުލައި 2018 އިން ފެށިގެން 07 (ހަތެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 07 (ހަތެއް) މަސްދުވަހުގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] ސ. [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[3]

---

[3] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓް

އިސްތިއުނާފު ނިންމުން

6. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ގެ ޝަރުޢީ ދަޢުވާގައި ކުރެވުނު ޙުކުމާއި ގުޅިގެން މުރާޖަޢާކުރުމަށް އަސްލަމް އާ ދެމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވައިގެން ކުރަނަވާފައިވާ އެއްގޮތަށް ނިންމާފައިވަނީ. އެއީ؛

-6.1 މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ގެ ޝަރީޢަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރަށް ތަތްބީޤުކުރެއްވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނާ ބިނާކުރައްވާ އިސްތިދުލާލުކޮށްފައި، މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނިންމީމެވެ.

7. މި ނިންމުމުގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ؛

-7.1 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ތަރިކަ ބެހުމުގައި ފުރަތަމަ ކަނޑައެޅޭނީ އިޖާރާއަކީ ތަރިކަ މުއްދަތާއި، މުއްދަތުގެ ނަފްޤާ މުސްތަޙައްޤު ދަ ދަރިންގެ ހަޤްޤުތަކުގައި ތަރިކަ ބަހައިފާ ވާރިސުން ތަރިކަ ހިމެ ވާރިސުން އެކުއްޔަށް ދީގެން ދިރިއުޅުމުގައި ބެނެފިޓް މި އިޖާރާއާ ފުރަތަމަ ކުރިއަށް ބޭނުން އެއް ގޮތަކަށްވެސް އެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ފަދަ ވާރިސުންނަށް ކަމަށެވެ.

-7.2 ތަރިކަ މުއްދަތުތަކާއި، މުއްދަތުތަކުގެ ނަފްޤާ އިސްތިއުނާފު ކުރި ވާރިސުން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ސަރީޢަތުން ބަހަށްވެސް ޝަރުޢީ ބަސްއަހާ ސިޓީގައި ސާބިތުކޮށްދީ ވާރިސުންނަށް ބެހުމުން ކަމުގައި ބަހައްޓަކޮށްދީފައިވެއް، އެއްގޮތް ވެސް ވާރިސުންގެ ޝަރުޢީ ބަސްއަހާ ސިޓީގައި ސާބިތުކޮށްދީ ވާރިސުންނަށް ބަލައި ތަރިކަ މުއްދަތުތަކާއި، މުއްދަތުތަކުގެ ނަފްޤާ

މުސްތަޤިއްލު ދެ ހެކިންގެ ޙާޟިރުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ސާފުކޮށްދެވިފައިވާކަމެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ.

-7.3 ބަރުނު މުޢާމަލާތާއި، އެމުޢާމަލާތްކުރުމުގެ ނަތީޖާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ސާފުކޮށްދެވިފައިވާކަމަށް ސަރީހަކަން ބުނެދެވެނީ، ސިވިލް ކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްފައިވާ ބަރުނު އެއްބަސްވުމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން [illegible]، [illegible] ބަރުނު އެއްބަސްވުމުގައި އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ސިވިލް ކޯޓުގައި އެއްބަސްވުމުން [illegible] [illegible] ކުރުމުގެ [illegible] އު ސޫލަށް ބަލާއިރު، ބަރުނު އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ބަރުނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

-7.4 [illegible]

[illegible]

8. މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދެ ހެކިން [illegible] ދެ ހެކިންގެ [illegible] ކޮށްފައިވާ ބަރުނު [illegible]، އެ [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީ [illegible] [illegible] [illegible] 03 [illegible]

ޢަދުލު އެއްޗެއް ކުއްލިއަކަށް ލިބޭނެ ނުހިފާނެކަމަށް ބަޔާންވެގެން ޤާނޫނުގެ ނެތްކަމަށް ބުނެފައި ދޫކޮށްލާފައި، އެ އެއްބަސްވުމެއްގައި ނަގަހަލުކުރުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނާ ބަސް ޕިއަދެއި އެއްވެސް ގޮތަކުން ނުވަތަ ފައިސާއެއް އަދާކުރުން ހުރަހަޅާފައިވާތަން ބޮނޑުން ބޭނުން. އަދި ހަމައެއާއެކު، ތޯރާ ގެވުން ބޭނުން ވަކިވާ އެއްބަސްވުމެއް ވަކިވެފައި ވަގުތުން ވަގުތު ނޫނުކަމާ، އެއްބަސްވުމުގެ ސާލިކުރުވި އެޅުމެއް މުދަލުގެ ވަކިކުރެވޭ ފާހަގަ ކަމާ، ތޯން ދޫކުރުވެފައިވާ ދަރުނި ނަގާ ފަރާތްގެ ހުރިހާ މުދަލެއްކަމަށްވެސް އެއްބަސްވުމުގައި ބަލާނަށްފައިވާ އެއްނުހަނަ ކަމަކުރެވެ. އަސާސަކުރުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ތޯން އެއްބަސްވުމުގައި ސާލިކުރުވައިފައި އެއީ ކުއްޔަށްދީފައިވާ ނުހިފާނެކަމަށް ބުނެފައި ނެތްކަމަށް ދެކޭކަމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން

9. ޢިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ " ފަސްކުރުމުގެ ހަމަޖެހުން ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޢިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާއަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރު ތަޢާރުފުކުރެވިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާއިބެހޭ ޤާނޫނު ބިނާކުރެވިފައިވާ އުސޫލުތަކާއި، ފަސްކުރުމުގެ ހަމަޖެހުން ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވާކަމަށް.." ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ އަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/60 ޤަޟިއްޔާގައި[4] ފަނޑިޔާރުން ބުނެފައިން ވަކިން ވަރަށް ސާފުކޮށް ޖަވާބުދީފައިވާކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. އެގޮތުން އެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ތިރީގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

10. ފަސްކުރުމުގެ ހަމަޖެހުން ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި "މިޤާނޫނަށް ޝަރުތުގެ އެއްބަސްވުމަކީ ކަނޑައެޅިގެން ވަކިކޮށްފައި، ނުވަތަ ދެފަރާތުގެ ޤަވާޢިދާއި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތަށް ޝަރުތުގެ ބަދަލުގައި،

---

[4] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަސްލަމްބަނާ ޢަބްދުއްލަޠީފް ނ. ޤާޟީ ޢަބްދުއްރަޙްމާން ޚާދިމުގެ ޙަވާލާ ޢިމާރާތް ޤަޟިއްޔާ

އެ ޤާނޫނު ފާސްކުރުމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ގެންގުޅުއްވި ވަގު ބަޔާނުން ބަލައި.. އެ ބަހެއް ނުވަތަ އިބާރާތް ނުވަތަ ޖުމްލައެއް ފާހަގަކުރުމެވެ." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އުސޫލަކީ ޤާނޫނުގެ ރޫޙު ބަޔާނުން ބެލުމުގެ އުޞޫލަކީ ވަކިބައެއް، ނުވަތަ އިބާރާތެއް ނުވަތަ ޖުމްލައެއް ބުނެފައިވާ ބުނުމެއް ބެލުން ނޫންކަމާއި އެއީ އެ ޤާނޫނު ފާސްކުރުމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ގެންގުޅުއްވި ވަގު ބަޔާނުން ބެލުން ކަން އެނގެންއޮންނަކަމާއި، ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) ގައި "ޢަމަލުކުރުމުގެ ކުރީގައި، ޢަމަލުގެ މުޢާމަލާތު ކުރުމުގެ ނަތީޖާ މުސްތަޤްބަލު ދެ ހުކުމްގެ ޙާލަތުގައި، ހަރުނު ބަލައިގެން ޙާލަތު ހިފާ ޤާނޫނު އެނގެންހުރިހާލަތުން" ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިބާރާތުން، ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދުން ބެލުމުގެ އުޞޫލަށް ވަނީ ކުރިމަތިކުރަން ކަމަށް އެނގެން އޮތުން، ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) ގެ މަޤްޞަދަކީ ރަނގަޅު މުޢާމަލާތުގެ ތެރެއަށް ވަންނަހިނދު އެ މުޢާމަލާތާއި ބެހޭ ނަތީޖާ ހުރުނު ބަލައިގެން ޙާލަތު އެނގެން ކަމެވެ. އެއީ އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި އެ މުޢާމަލާތު ކުރުމުގައި ވަކި ޢަދަދެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން ބާރުބޭނުންކުރުމަށް ހުއްދަ ހުރުން ބަލައިގެން ޙާލަތު ހުރުމުގެ މުޢާމަލާތާއި ބެހޭ ނަތީޖާ ސިފަ ހުރުނުއިރު ޙާލަތު ޤާނޫނު ހުރިހާލަތެއްގައި ނުކުރެވޭ ވަކި ބަޔަކުން އެ މުޢާމަލާތުކުރުން މަނާކުރާ ކަމުގެ ހުކުމް ނުކުރެވޭ. އެ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ އަދަދުގެ ހަމައެކަނި ބުނެވިފައި ހުރުނުގެ މުޢާމަލާތުގެ ނަތީޖާ ވަންނަހިނދު އެ މުޢާމަލާތާއި ބެހޭ ނަތީޖާ ހުރުނު ބަލައިގެން ޙާލަތު އެނގުމެވެ.[5]

11. ދެވަނަ ކަމަކަށް އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމަކީ ހުރުނު މުޢާމަލާތުގައި، މުޢާމަލާތުކުރުމުގެ ނަތީޖާ އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ސާފުކޮށްދިނުމަށްފަހު ސަރުކާރަށް ޢަރުޟުކޮށް، ސިފަ ކުރުގައި ހަޖީސް ކޮށްފައިވާ ހުރުނު އިއްބަސްވުމުން ދިވެހިރާއްޖޭން ކައިރިއައިސް، ދެންނެވުން ހުރުނު

---

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަޕީލް ނަންބަރު ... ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމާފައިވާ ޤަރާރު ދިވެހި ޤާނޫނު

އެއްބަސްވުމުގައި އެއްވެސް ހެއްކަކު ސާބިތުވެފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރެވޭކަމާއި، ސިވިލް ކޯޓުގައި އެއްބަސްވުން ތަންފީޛު ކުރުމުގެ އަމުރު ދިނުމަށް ބޭނުންވާ އެއްބަސްވުމުގައި ސިވިލްކޯޓުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުހަމަ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ތަރުން ތަންފީޛުކުރުމުގައި ފުރިހަމަ ކުރަންޖެހޭ އިޖުރާއަތު ބޭނުންގެ ފެނުމުން ކުރަންޖެހޭކަމަށް ފާހަގަކުރަމެވެ.

12. ސިވިލް ކޯޓުގައި އެއްބަސްވުން ތަންފީޛުކުރާނެ އާދަ އުސޫލުވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/60 ގެ ސިއްޔާގައި[6] އަލިއަޅުވާލާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ހައިކޯޓުގެ ބޮޑުކޯޓުގައި ތަންފީޛުކުރާ އެއްބަސްވުންތަކަކީ އެ އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން އެ ކޯޓަކުން ދޫކުރާ އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރުމުގެ ކުރިން އެ އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނޭހައި ކަންކަން އެކަށީގެންވާ ޤާނޫނީ ފެންވަރަކަށް ކޯޓުގެ ބެލުން އަދި ކުރަންޖެހޭ ކަންކަމާއި ކޯޓުގެ ފެންވަރަށް ކުރަންޖެހޭ ސޮއިކުރުމުގައި ސޮއިކުރުމުން ކޯޓުން ހުށަ ކޯޓުގެ ބައްޓަން ޖަހައި، ސޮއިކުރި ކޯޓުގައި ތަންފީޛުކުރަނީ ކަމާއި، ކޯޓުގައި އެއްބަސްވުން ތަންފީޛު ކުރުމުން ކޯޓުން ނެ ރަޖިސްޓަރީ އެއްބަސްވުން ވެރިފައި އެއްވެސް މަޖުބޫރުކަމެއް އޮވެގެން ނޫންކަމާއި، އެގޮތުން އެއްބަސްވުމުގައި އެ ބައިވެރިން ކުރީ ސޮއިކޮށްދީފައި ކޯޓުން ޙާޟިރުވެ އަދިވެސް އިޤްރާރުވުމުގައި ކޮންމެ ބާރަކު ސޮއިކޮށްފައިވާކަމާއި، ސޮއިކުރީ އެއްބަސްވުމަށް ކޯޓަށްކަމާއި އަދި ނަޒާހަތު އަސާސްތަކުން އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން ކޯޓުގައި ތަޢާރުފުކޮށްދިނުމަށެވެ.[7]

13. މިސާލަކަށް އެފަރާތުން ޢިލްމީ ދަށުން އެއްބަސްވުމަކީ ސިވިލް ކޯޓުގައި ތަންފީޛު ކުރުމުގެ ކުރިން އެއްބަސްވުމެއްކަމެވެ. އެއްބަސްވުމުން އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން އެ އެއްބަސްވުމުގައި ޚިލާފުވެވޭ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ކަންކަން އެހެން ޤާނޫނީ ފުދުންތަކުގައި ކުރުން ބަލައިގަނެވެއެވެ. އަދި ކޯޓުން އެއްބަސްވުން ތަންފީޛުގައި ކުރަނީ ކުރަންޖެހޭ ކުރިމަތިކުރާ ކަމުގައި ވެސް ބަލައިގަނެވެއެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު، ޢިލްމީގޮތުން ކުރާ ފެނުމާއި

---

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަޑުއެހުމަށްފަހު ހ ދ ޢުޤޫބާތު ބައްޔާގެ ފޮނުވާފައިވާ ދިރާސާ މިމިސާލް ފ ޢިއްޔާ

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އަޑުއެހުމަށްފަހު ހ ދ ޢުޤޫބާތު ބައްޔާގެ ފޮނުވާފައިވާ ދިރާސާ މިމިސާލް ފ ޢިއްޔާ

އިސްތިއުނާފު ހައްޤުވާ ފަރާތާއި ދެމެދު ވެވުނު ޢަހުދު އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކޮށްފައިވާ ގެރެންޓީ ބަޔާންތަކުގައި ހުރިކަން އެފަރާތުން ފާހަގަ ކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ޢަހުދު އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކޮށްފައިވާ ގެރެންޓީ ބަޔާންތަކުގައި ހުރިކަން ނުވަތަ އެކަށީގެންވާ ނުފޫޒެއް އެހެން ފަރާތަކުން ފޮނުވައިގެން ކަމަށް ބަލާފައިވާ އެއްބަސްވުން ހަމައެކަނި ނުވެއެވެ.

14. ޤާނޫނުތަކުން ދިމާވާ ބަލިކަމެއްގެ ސަބަބުން ފުރަތަމަ ކުރިމަތިލާފައިވާ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ކަނޑައެޅުމެއް ކަން ކަނޑައެޅުމުގެ ވިޔަފާރިކަން ބަލައިގެންނެވެ، އަދި ޤާނޫނީ ސަރުކާރު ފިޔަވަޅުއަޅާނެ ކަނޑައެޅުމެއްގެ ހަމައެކަނި ސަރުކާރުގެ އެއްބަސްވުން ބޭނުންކުރުމަށް ނުވަތަ އަމިއްލަ ކަމެއްގެ އުސޫލަކުން ބޭނުންކުރެވޭ، އެކަމާއި ގުޅިގެން އެ ޖީނާ އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް ވޯލްޑުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމާއި އެކަން ކަނޑައެޅުމުގެ ނިޔާ އެ ޖީނާއެއް ޤާނޫނީގޮތުން މަސްއޫލިއްޔަތު ފަރާތުގެ ޖީނާގެ ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެއެވެ، އެއްބަސްވުމުގެ ބަޔާން އަދިގެން އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރި ސޮއިކޮށް ދިނުމުގެ ޖީނާއެއް ކަމަށެވެ. ގޮތުގައި ޤަރާރުކުރުން ވެސް މުޢާމަލާތްތަކުގެ އެކަމުގެ ބަޔާން އެކުލަވާލެވިފައި ނޫން، އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނުމުގެ މުޢާމަލާތު، ސަރުކާރުގެ ނަގާ ގެރެންޓީ ސޮއިކޮށްދީފައި ވާނަމަ މުޢާމަލާތެއްކަމުގެ ސަބަބުން އެކަމުގެ އިންސާނާގެ ބޮޑު ޙިސާބުގެ ގޮތުން ކަމުގެ ގޮތް ފެންނާނެއެވެ.

15. އެއްބަސްވުމުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ "ގެރެންޓީ" ގެ ދަށުން "....ބޭންކުން ލޯނުދޭ ފަރާތަށް ނުވަތަ މިގެރެންޓީއަށް ނުވަތަ އެހެން ގެރެންޓީއަކުން އަދި ބަދަލުކުރިނަމަވެސް ނުވަތަ ފައިސާއަށް އެއް ސެކިއުރިޓީއަކުން ނުވަތަ ޕްރޮޕަރޓީއާއި ދަރަނިކަމާއި ވިޔަފާރީގެ ފިހާރަ އެހެން ޗެކްތަކާއި ފޯމާއި އެހެނިހެން ދަރަނިތަކަށް ފައިސާއަށް ލިބިދޭ ބަދަލުގެ އަދި ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ ވާހަކަތަކުން ބަދަލު ދިނުމުގެ އެ ޙައްޤުތަކުން ބަދަލު ދިނުމަށް ގެރެންޓީ ދީ ފަރާތުން ޒިންމާވާނެއެވެ." މިފަދައިން ބަންޑާރަނައިބުގެ އެއްބަސްވުން ކަށަވަރު ކުރެވޭ ކޮމާޝަލް ކޯޓުން ކުރިން ހުކުމްކޮށްފައިވާ އެ ޤަޟިއްޔާގައި ކޮމާޝަލް ކޯޓުގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ޖިނާއީ ކުރިމަތީގެ ހުކުމް ބަންޑާރަ ޤާނޫނު)ގެ 06 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ މަޢުލޫމާތު ދިނުމުގެ އުސޫލުން ދިރާސާކޮށް، އެ އުސޫލު

މައްސަލައަށް ތަޙްޤީޤުކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުއިން ހާސިލްކުރުމަށް އޮތް މަޤްޞަދު ހާސިލްވެފައިވާކަމަށް ބަލަންޖެހެއެވެ.

16. ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުން ދެކެނީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށެވެ.

ޙުކުމް:

ފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކޮށްދިޔަ [illegible] [illegible] ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2509/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޝުޖާޢު ޢުޘްމާން

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒު